AH 346
2026Z17356

Antwoord van minister Vijlbrief (Sociale Zaken en Werkgelegenheid)
(ontvangen 12 oktober 2026)

Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2026-2027, nr. 41

Inleiding

In het commissiedebat uitvoering sociale zekerheid van 23 september jl. heeft het lid Ceder (CU) gevraagd hoe andere lidstaten de rechtsbescherming bij niet tijdig beslissen hebben ingericht. Ik heb toegezegd daar bij de beantwoording van deze Kamervragen op terug te komen.

Lidstaten hebben de rechtsbescherming bij niet tijdig beslissen verschillend ingericht. De Nederlandse regels rondom het automatisch verbeuren van de bestuurlijke dwangsom zijn redelijk uniek. Voor zover bekend kennen de andere lidstaten geen dwangsomregeling zoals de Nederlandse bij niet tijdig beslissen.[1] Voor een overzicht van de regelingen in andere lidstaten en de rechtsmiddelen voor burgers of de sancties voor overheidsinstanties als niet tijdig wordt beslist, is rechtsvergelijkend onderzoek nodig. Ik bezie welke mogelijkheden daarvoor zijn en op welke termijn dat kan.

1. Bent u op de hoogte van de inhoud van het advies van de Raad voor de Rechtspraak? 1)

Ja, het gevraagde advies van de Raad voor de Rechtspraak heb ik op 17 augustus 2026 ontvangen.

2. Hoe beoordeelt u het oordeel van de Raad voor de Rechtspraak dat met het afschaffen van de bestuurlijke dwangsom een laagdrempelig rechtsmiddel en een belangrijke stok achter de deur voor burgers verdwijnen en dat daarmee hun rechtsbescherming wordt verminderd?

Ik onderken, net als de Raad voor de Rechtspraak, dat het tijdelijk buiten werking stellen van de bestuurlijke dwangsom ingrijpt op de rechtsbescherming van mensen. Een buitenwerkingstelling ontneemt tijdelijk een rechtsmiddel dat relatief eenvoudig kan worden ingezet. Dat doet ook iets met het rechtsgevoel dat mensen ervaren, zeker als zij zich zelf ook aan verplichtingen hebben moeten houden. Duidelijk is echter dat de bestuurlijke dwangsom als rechtsmiddel onder de huidige omstandigheden niet effectief is. UWV wil wel tijdig beslissen, maar is daar feitelijk niet toe in staat. De bestuurlijke dwangsom leidt zodoende tot ondoelmatige kosten en verdere druk op de uitvoering. Daarom, zoals ik ook tijdens het commissiedebat uitvoering sociale zekerheid van 23 september jl. heb aangegeven, bezin ik mij opnieuw over de vraag of ik het noodzakelijk en uitlegbaar vind om de bestuurlijke dwangsomregeling tijdelijk niet van toepassing te verklaren voor de WIA.

[1] Zie ook antwoord op vraag 1b in *Kamerstukken II* 2024/25, 35749, nr. E.

3. Deelt u de mening dat het wegnemen van een bestuurlijke dwangsom het gevolg zal hebben dat de chaos bij het UWV voorlopig niet zal worden opgelost, aangezien er minder financiële prikkels voor de instantie zijn? Zo nee, waarom niet?

Ik deel de mening niet dat het tijdelijk buiten werking stellen van de bestuurlijke dwangsom ervoor zorgt dat het langer duurt voordat de problemen bij UWV zijn opgelost. Wel begrijp ik dat het gevoel kan ontstaan dat er minder urgentie is voor het oplossen van de achterstanden als er een financiële prikkel wegvalt. Het oplossen van de mismatch blijft prioriteit, maar zoals hiervoor is vermeld, is de bestuurlijke dwangsom als rechtsmiddel onder de huidige omstandigheden niet effectief. Een financiële prikkel werkt alleen als het UWV daardoor feitelijk sneller kán beslissen. Daar is in de huidige situatie echter geen sprake van. Het doel van het wetsvoorstel is om ondoelmatige kosten en verdere druk op de uitvoering tegen te gaan. Voor het verminderen van de achterstanden zijn fundamentele aanpassingen aan het stelsel nodig. Daarnaast werkt UWV aan een grote omslag in de organisatie via de Ontwikkelagenda. Een tijdelijke buitenwerkingstelling van de bestuurlijke dwangsom zou onverlet laten dat er met urgentie wordt gewerkt aan oplossingen voor de mismatchproblematiek. De met een tijdelijke buitenwerkingstelling vrijvallende capaciteit en publieke middelen zouden kunnen worden ingezet voor de daadwerkelijke uitvoering van taken en het leveren van kwaliteit in plaats van aan dwangsommen die hun doel al geruime tijd missen.

4. Welke laagdrempelige rechtsmiddelen, anders dan een proces bij de bestuursrechter, blijven er voor een persoon over, wanneer hij of zij al maanden op een WIA-beslissing wacht?

Voor mensen die wachten op een beslissing van UWV vind ik het van groot belang dat zij duidelijk worden geïnformeerd over de termijn waarbinnen zij een beslissing kunnen verwachten. Zij kunnen zich daarom altijd tot UWV wenden om duidelijkheid te krijgen over de wachttijd voor de beslissing op een aanvraag. UWV heeft in dat verband al langere tijd ingeregeld dat er op districts- en kantoorniveau kan worden aangegeven wat de actuele wachttijd is. Om de negatieve gevolgen van het niet tijdig kunnen beslissen zo veel mogelijk te beperken, hecht ik er waarde aan erop te wijzen dat mensen in afwachting van een beslissing op de aanvraag een voorschot op een WIA-uitkering kunnen krijgen. Indien achteraf blijkt dat een voorschot onverschuldigd is betaald, hoeft dat voorschot in beginsel niet te worden terugbetaald.

5. Acht u het redelijk dat langdurige zieken, die vanwege hun zieke aard elke dag in onzekerheid leven en al hun energie nodig hebben voor de dagelijkse beslommeringen, te dwingen een ingewikkelde rechtsgang naar de bestuursrechter te bewandelen als het UWV de termijnen niet nakomt? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Ik vind het onwenselijk dat mensen die langdurig ziek of arbeidsongeschikt zijn, UWV op welke manier dan ook moeten aansporen tot het nemen van een beslissing. Zij moeten er op kunnen vertrouwen dat zij tijdig geholpen worden als zij door langdurige ziekte een beroep op de WIA moeten doen. De realiteit is helaas dat dit de afgelopen jaren niet lukt. Hierdoor verkeren veel mensen lange tijd in onduidelijkheid over hun uitkering. Onder de huidige omstandigheden leidt een dwangsom echter niet tot snellere besluitvorming door UWV. Wel vind ik het belangrijk dat mensen de mogelijkheid hebben om naar de bestuursrechter te stappen.

6. Mocht het tot het schrappen van de bestuurlijke dwangsom komen: welke concrete en meetbare criteria bent u voornemens te hanteren om te bepalen wanneer de dwangsom wéér zal worden ingevoerd?

De bestuurlijke dwangsomregeling is weer een effectief rechtsmiddel zodra de mismatch significant afneemt en UWV weer in staat is om tijdig te beslissen. Het is gezien de complexiteit van de problematiek op dit moment niet mogelijk om een indicatie te geven wanneer dat moment wordt bereikt. Omdat een tijdelijke buitenwerkingstelling van de bestuurlijke dwangsomregeling zou ingrijpen op de rechtsbescherming van mensen, is het van belang een buitenwerkingstelling niet onnodig lang voort te laten duren. In de bezinning op het buitenwerking stellen van

de bestuurlijke dwangsom neem ik het hanteren van criteria voor de tijdelijkheid van het voorstel mee.

7. De prognose is dat de achterstanden bij WIA-aanvragen in 2030 oplopen tot 100.000 à 150.000, deelt u de conclusie dat daarmee allerminst zeker is dat de bestuurlijke dwangsom op afzienbare termijn opnieuw wordt ingevoerd?

Het is gezien de complexiteit van de problematiek op dit moment niet mogelijk een indicatie te geven wanneer de bestuurlijke dwangsom weer doelmatig is. Zie het antwoord op vraag 6.

8. Hoe rechtvaardigt u dat juist in een situatie waarin burgers naar verwachting steeds langer op een besluit moeten wachten, hun rechtsbescherming wordt verminderd?

Hoewel het tijdelijk buitenwerking stellen van de bestuurlijke dwangsom ingrijpt op de rechtsbescherming van mensen, is de bestuurlijke dwangsom als rechtsmiddel onder de huidige omstandigheden niet effectief en leidt tot ondoelmatige kosten en verdere druk op de uitvoering. Zoals ik in het antwoord op vraag 2 heb aangegeven, bezin ik mij opnieuw op de vraag of ik het noodzakelijk en uitlegbaar acht om de bestuurlijke dwangsomregeling tijdelijk niet van toepassing te verklaren voor de WIA. Daarbij merk ik op dat dit vraagstuk alleen gaat over bestuurlijke dwangsommen. Het blijft mogelijk om beroep in te stellen bij de bestuursrechter. Om de gevolgen voor mensen zoveel mogelijk te beperken, werkt UWV onder andere met voorschotten op een WIA-uitkering.

1) Trouw, 25 augustus 2026, 'Rechtspraak: schaf bestuurlijke dwangsom bij het UWV niet
af' (www.trouw.nl/binnenland/rechtspraak-schaf-bestuurlijke-dwangsom-bij-het-uwv-niet-af~ba56333c6/).